

THE RIGHT TO E-READ

V Prahe sa 26. februára 2014 uskutočnil seminár „Komunikačné stratégie pre knižnice“. Organizátorom bol Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP). Súčasťou seminára bolo aj pracovné stretnutie organizácie EBLIDA.

Organizácia EBLIDA European Bureau of Library, Information and Documentation Associations, ktorá sa zaoberá zvýšením povedomia spoločnosti o prekážkach, ktorým čelia knižnice v digitálnom prostredí, organizuje kampaň The right to e-read (Právo na čítanie e-kníh). Hlavným predmetom kampane je možnosť efektívneho poskytovanie e-kníh v knižniciach a poukázaním na problémy, ktoré s touto aktivitou súvisia. Súčasťou kampane sú všetky európske krajiny, Slovensko sa zapojilo do tejto kampane prostredníctvom SSK a SAK. Hlavným dokumentom celej kampane, ktorý je preložený už do ôsmich jazykov, je Politika vo vzťahu k e-knihám pre knižnice v Európe. V tomto dokumente je obsiahnutý význam celej kampane, ktorý poukazuje na nevýhody v súčasnosti platných autorských práv, ktoré zabraňujú knižniciam v možnosti poskytovať kvalitnejšie služby spojené s využitím e-kníh. Slogany kampane a plagáty boli preložené do 18 jazykov.

Na webovej stránke <http://www.eblida.org/e-read/home-campaign/> je možné stiahnuť logá kampane, pozrieť si akcie spojené s touto kampaňou, preklady dokumentu Politika vo vzťahu k e-knihám pre knižnice v Európe a ďalšie informácie o tejto kampani.

Ukážky reklamných plagátov kampane so sloganmi

Viac o spomínanom seminári a kampani sa hovorí v nasledujúcom článku.

Európska kampaň za právo na elektronické čítanie v knižniciach

„Právo na čítanie e-kníh“ (*The right to e-read*) je celoeurópskou kampaňou, ktorá je pokračovaním predchádzajúcej kampane „E-knihy v knižniciach“ (2012 – 2013). Zameriava sa na zvýšenie povedomia medzi širokou verejnosťou, knihovníkmi a zákonodarcami v súvislosti s ťažkosťami knižníc pri prístupe k e-knihám a digitálnemu obsahu. Cieľom kampane je vzbudiť potrebu zmeny, obzvlášť v oblasti autorských práv.

Kampaň, ktorú iniciuje EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) sa uskutočňuje vo všetkých krajinách Európskej únie. Návrh reklamného plagátu s logom a slogan vytvoril tím pod vedením Geralda Leitnera, člena vedenia EBLIDA. EBLIDA koordinuje túto kampaň na európskej úrovni a ponúka informácie a materiály pre svojich členov na stiahnutie a ďalšie použitie. EBLIDA sa taktiež sústreďuje na poskytovanie informácií pre politikov a médiá s cieľom, aby sa tento problém stal súčasťou politickej agendy.

Svetový deň knihy a autorských práv, ktorý pripadá na 23. apríla, bude ideálnou príležitosťou na uskutočnenie tlačovej konferencie v hlavných mestách všetkých zúčastnených krajín, ktorú EBLIDA pri tejto príležitosti zorganizuje v Bruseli s názvom „Právo na čítanie e-knín“. Na národnej a lokálnej úrovni sú za propagovanie kampane v príslušnej krajine zodpovedné národné asociácie knižníc. EBLIDA víta aktivity národných asociácií s tým, aby našli najlepší spôsob na to, ako pomôcť knižniciam získať materiály potrebné na kampaň, pričom hlavnou myšlienkou je sústrediť sa na informovanie verejnosti a zákonodarcov.

Dňa 26. 2. 2014 sa v Prahe v spolupráci s európskym zväzom knižníc EBLIDA uskutočnila 11. knižnícka konferencia Goetheho inštitútu a Českého zväzu knihovníkov SKIP. Predstavenstvo EBLIDA sa po prvýkrát stretlo na svojom rokovaní v Prahe.

V programe konferencie vystúpili traja zahraniční prednášatelia.

Gerald Leitner, člen vedenia IFLA a EBLIDA, konateľ Zväzu knižníc Rakúska, sa vo svojom príspevku s názvom *Právo na e-čítanie* venoval práve tejto naliehavej požiadavke knižníc v digitálnej dobe – riešeniu neistej právnej situácie vo vzťahu k prístupu k e-knihám v knižniciach.

Úlohou knižníc je poskytnúť našim používateľom najnovšie e-knihy rovnako, ako im poskytujeme tlačené knihy! Niektorí vydavатели však odmietajú poskytovať knižniciam potrebné licencie na vypožičiavanie e-knín. Prieskumy poukazujú na to, že 50 % bestsellerov vo formáte e-knín vôbec nie je dostupných pre knižnice. Knižnice tiež chcú e-knihy nakupovať za férové a primerané ceny! Veľa vydavateľov však ponúka e-knihy za vysoké ceny, alebo ich vôbec nepredáva. Dôsledkom toho knižnice nie sú schopné ponúkať používateľom plnohodnotné služby. Snahou knižníc je, aby autori dostali za výpožičky e-knín odmenu, tak ako ju dostávajú za tlačené knihy, rozšírením knižničnej tantiémy, ktorá by sa týkala aj výpožičiek e-knín z verejných knižníc. V súčasnosti autori vo väčšine členských štátov EÚ nedostávajú žiadnu odmenu za výpožičky e-knín z knižníc. Cieľom knižníc je zabezpečiť voľný prístup k e-knihám vo verejných knižniciach pre všetkých občanov. Podľa súčasného autorského práva môže vydavateľ odmietnuť poskytnúť knižniciam e-knihy.

Dnešný čitateľ považuje už za samozrejmosť, že väčšina aktuálnych knižných titulov je k dispozícii aj v elektronickej podobe. Z vonkajšieho pohľadu to vyzerá tak, akoby sa tlačená kniha od e-knihy líšila iba formou. Z právneho hľadiska je však značný rozdiel v tom, či si kúpime knihu tlačенú alebo elektronicú. Tlačená kniha sa stáva majetkom kupujúceho, v prípade e-knihy získavame iba licenciu umožňujúcu prístup k nej. Podľa v súčasnosti platného autorského práva sú knižnice oprávnené získavať a požičiavať knihy. Na elektronicke médiá typu e-knihy sa však táto úprava nevzťahuje, takže verejné knižnice nemajú právny nárok na požičiavanie e-knín. Vlastníci práv rozhodujú, či vôbec, a ak áno, za akých podmienok povolia sťahovanie e-knín z internetových stránok knižníc.

V ďalšom priebehu konferencie vystúpil riaditeľ Mestskej knižnice v Essene **Klaus-Peter Böttger**, ktorý sa vo svojom príspevku na tému *Komunikácia medzi knižnicou a politikou* snažil hľadať odpoveď na otázku, či sú knihovníci dostatočne pripravení na rolu, ktorú počas svojho profesionálneho pôsobenia môžu zohrávať vo vzťahu ku komunálnym politikom, ak sa dostanú do vedúcich pozícií. Každodennú prácu knižnice ovplyvňujú predovšetkým politické štruktúry mesta, obce, regiónu. Politické rozhodnutia siahajú od umiestnenia knižnice v rámci štruktúry zriaďovateľa cez finančné a personálne vybavenie až po základnú štruktúru knižnice. Táto priama a nepriama závislosť existuje a je treba ju akceptovať a snažiť sa využiť v prospech knižnice.

Tretí príspevok priblížil komunikačný koncept Mestskej knižnice v Norimbergu pod názvom *Moje obľúbené miesto v Norimbergu*. **Elisabeth Sträterová**, riaditeľka Mestskej knižnice, v rámci Vzdelávacieho kampusu v Norimbergu vo svojom príspevku predstavila komunikačný koncept tejto inštitúcie, v ktorej knižnica bola po rekonštrukcii otvorená len nedávno. Aby sa podarilo knižnicu už v predstihu dostať do trvalého povedomia norimberskej verejnosti i politiky, knižnica si nechala vypracovať profesionálny komunikačný koncept spojený s touto značkou. Prednáška predstavila rôzne časti a stupne tohto konceptu. V centre pozornosti sa nachádza ústredná značka a na ňu nadväzujúci komunikačný koncept. Okrem toho pani Sträterová predstavila aj inovatívnu ponuku, ktorá je s ústrednou značkou spojená: vzdelávacie centrum, nový systém poplatkov a tzv. „mladá knižnica“, knižnicu pre mládež.

Pani Sträterová navštívi začiatkom mája Slovensko, keď sa 6. mája 2014 v Univerzitnej knižnici v Bratislave zúčastní konferencie „Knižnica – fyzické miesto s virtuálnou ponukou“ a prednesie príspevok *Od inkunábuly až k e-knihe: Digitálna mediálna ponuka v Mestskej knižnici v Norimbergu*.

O význame sústavnej komunikácie aktívnej knižnice s používateľmi, s nadriadenými, s miestnou politickou reprezentáciou hovorili vo svojom príspevku riaditeľ Mestskej knižnice v Prahe **Tomáš Rehák** a tlačová hovorkyňa knižnice **Lenka Hanzlíková**. Často práve otvorenou komunikáciou a šikovnosťou vedenia možno zabrániť radikálnym krokom, akými sú napr. zatváranie pobočiek v prípade krátenia finančných zdrojov od zriaďovateľov. Na pražskej konferencii sa zúčastnilo okolo 100 knihovníkov z Česka a tiež hostia zo Slovenska.

Monika Zacharová

monika.zacharova@bratislava.goethe.org